

**Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu**

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Vladimíra Sládečka a soudců Tomáše Lichovníka (zpravodaj) a Davida Uhlíře ve věci ústavní stížnosti stěžovatelky **Komerční banka, a.s.**, se sídlem Na Příkopě 969/33, Praha 1, zastoupené JUDr. Tomášem Richterem, LL.M., Ph.D., advokátem se sídlem Jungmannova 24, Praha 1, směřující proti rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2014, č. j. 29 Cdo 4340/2011-682, rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 21. 5. 2015, č. j. 6 Cmo 53/2010-796, a rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30.11. 2017, č. j. 29 Cdo 4746/2015-882; za účasti Vrchního soudu v Olomouci a Nejvyššího soudu jako účastníků řízení, takto:

t a k t o :

I. Rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2014, č. j. 29 Cdo 4340/2011-682, rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 21. 5. 2015, č. j. 6 Cmo 53/2010-796, a rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2017, č. j. 29 Cdo 4746/2015-882, bylo porušeno vlastnické právo stěžovatelky zaručené čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 1 odst. 1 Dodatkového protokolu č. 1 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod a právo na spravedlivý proces zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Tato rozhodnutí se proto ruší.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci a předchozí průběh řízení

1. Ústavní stížností se stěžovatelka domáhá zrušení v záhlaví citovaných rozhodnutí obecných soudů. Domnívá se, že jimi obecné soudy protiústavně vyložily a aplikovaly zákonná ustanovení týkající se zřízení a využití zástavního práva k zajištění pohledávek vůči jejímu dlužníku, v důsledku čehož poškodily pozici stěžovatelky při uspokojení daných pohledávek v konkurzním řízení prohlášeném na dlužníka. Odvolací a dovolací soud daným postupem dle stěžovatelky porušily její právo na vlastnictví zaručené čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen jako „Listina“) a čl. 1 odst. 1 Dodatkového protokolu č. 1 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, právo na zákonného soudce zaručené čl. 38 odst. 1 Listiny, právo na spravedlivý proces zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny a princip vázanosti soudu zákonem dle čl. 95 odst. 1 Ústavy.

2. Z ústavní stížnosti, rozhodnutí vydaných v řízení a vyžádaného spisu Krajského soudu v Brně sp. zn. 15 Cm 49/2007 zjistil Ústavní soud především následující skutečnosti.

3. V roce 2003 uzavřely stěžovatelka a společnost ELMA-THERM, spol. s r. o. (dále jen jako „úpadce“ či „dlužník“) rámcovou smlouvu o poskytnutí revolvingového úvěru, postupnými dodatky (poslední z února 2006) se limit úvěru navýšil na 80.000.000 Kč. V průběhu roku 2004 a 2005 stěžovatelka a úpadce uzavřeli smlouvy o zastavení

pohledávek úpadce vůči třetím osobám k zajištění pohledávek úpadce z úvěrů a bankovních záruk až do celkové výše 200.000.000 Kč, přičemž předmětem zajištění byly pohledávky za úpadcem vzniklé od uzavření smlouvy do 31. 12. 2015. Za stejným účelem uzavřely obě strany zástavní smlouvu k zastaveným nemovitostem úpadce. Zástavní právo k nemovitostem ve prospěch stěžovatelky bylo vloženo do katastru nemovitostí k 18. 4. 2005.

4. Na základě návrhu podaného dne 19. 7. 2006 Krajský soud v Brně dne 6. 9. 2006 prohlásil konkurz na majetek úpadce. Stěžovatelka přihlásila do konkurzu pohledávku z rámcové smlouvy o revolvingovém úvěru. Dále stěžovatelka přihlásila již existující regresní pohledávky plynoucí z toho, že stěžovatelka plnila za úpadce třetím osobám na základě stěžovatelkou vydaných bankovních záruk zajišťujících závazky úpadce. V neposlední řadě stěžovatelka uplatnila též podmíněné pohledávky za úpadcem z titulu možného dalšího plnění třetím osobám na základě stěžovatelkou vydaných bankovních záruk. U všech uvedených pohledávek uplatnila stěžovatelka právo na oddělené uspokojení ze zpeněžení majetku, ke kterému bylo úpadcem ve prospěch stěžovatelky zřízeno zástavní právo. Na přezkumném jednání v roce 2007 jeden z věřitelů úpadce popřel všechny pohledávky stěžovatelky co do důvodu, výše i pořadí. Konkurzní správce přihlášené pohledávky stěžovatelky uznal co do důvodu a výše, nikoliv však pořadí, fakticky rozporoval právo na oddělené uspokojení.

5. V červnu 2007 podala stěžovatelka u Krajského soudu v Brně žalobu o určení pravosti, výše a pořadí pohledávek. Prvostupňový soud rozsudkem ze dne 11. 11. 2009, č. j. 15 Cm 49/2007-494, určil, že stěžovatelka má vůči úpadci úvěrovou pohledávku v celkové výši cca 80.000.000 Kč. Mimo to má stěžovatelka nepodmíněné pohledávky vůči úpadci, neboť v období od prosince 2006 do září 2009 plnila v souladu se záručními listinami ve prospěch vymezených beneficentů z titulu bankovních záruk (na závazky úpadce). V neposlední řadě má stěžovatelka vůči úpadci podmíněné pohledávky pro případ budoucího plnění z dalších 17 bankovních záruk. Všechny pohledávky byly posouzeny jako s nárokem na oddělené uspokojení ze zpeněžení zastavených nemovitostí úpadce. Vrchní soud v Olomouci k odvolání protistrany rozsudkem ze dne 28. 4. 2011, č. j. 6 Cmo 53/2010-649, předchozí rozsudek v podstatě potvrdil, pouze některé podmíněné pohledávky změnil na nepodmíněné, neboť stěžovatelka mezitím plnila z bankovních záruk ve prospěch dalších beneficentů.

6. Ve vztahu k pro aktuální věc klíčovými pohledávkám z bankovních záruk prvostupňový i odvolací soud založily svá rozhodnutí na tom, že zástavní smlouvy jsou dostatečně určitými právními úkony, neboť obsahují dostatečně určité vymezení předmětu zástavy (nemovitosti) i zajišťovaných pohledávek, které mají vznikat stěžovatelce v budoucnu vůči úpadci. Zástavní právo vzniká dnem vkladu do katastru nemovitostí, jeho realizační právo se nicméně prosadí teprve tehdy, kdy vznikne v zástavní smlouvě označená zajišťovaná pohledávka. Po vzniku pohledávky se prosadí i zástavní právo ji zajišťující s účinky ke dni zápisu tohoto práva do katastru nemovitostí. V tomto rámci je možné zajištění pohledávek, které vzniknou teprve po prohlášení konkurzu. Podmínkou je, že musí být přihlášeny do konkurzního řízení jako podmíněné pohledávky, včetně jejich případného práva na oddělené uspokojení za zajištění. Právo na oddělené uspokojení vznikne, je-li v průběhu řízení pohledávka zjištěna a splněna podmínka, na kterou je vázán její vznik.

7. Nejvyšší soud k dovolání protistrany napadeným rozsudkem ze dne 26. 8. 2014, č. j. 29 Cdo 4340/2011-682 (uveřejněné také pod č. 26/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), dovolání vyhověl a rozsudek odvolacího soudu zrušil v rozsahu, v němž bylo

stěžovatelce vůči úpadci přiznáno právo na oddělené uspokojení nepodmíněných pohledávek vzniklých plněním na bankovní záruky a podmíněných pohledávek stěžovatelky z bankovních záruk ze zpeněžení zastavených nemovitostí. Vyšel z teze, že zástavní právo je právem akcesorickým, tudíž vznikne na základě zástavní smlouvy až v okamžiku, kdy vznikla také zajištěná pohledávka. U zajištěných pohledávek vzniklých plněním na bankovní záruky stěžovatelka z titulu bankovních záruk plnila ve prospěch beneficentů v období po podání návrhu na prohlášení konkurzu. Z plnění vzniklé pohledávky za úpadcem nemohly tedy být spojeny s právem na oddělené uspokojení, bránilo jim v tom ustanovení § 14 odst. 1 písm. e) a f) zákona č. 328/1991 Sb., o konkurzu a vyrovnání, ve znění tehdejších předpisů (dále jen jako „ZKV“). Dle tohoto ustanovení zaniká právo na oddělené uspokojení u majetku patřícího do podstaty, pokud dané právo věřitelé získali v posledních dvou měsících před podáním návrhu na prohlášení konkurzu anebo po podání tohoto návrhu. V konečném důsledku se uplatní pravidlo, že pokud zástavním právem zajištěná pohledávka vznikne později než dva měsíce před podáním návrhu na konkurz, nemůže s ní být spojeno právo na oddělené uspokojení, tento závěr se poté logicky aplikuje i ve vztahu k podmíněným pohledávkám z bankovních záruk.

8. Vrchní soud v Olomouci respektoval právní závěry obsažené v kasačním rozsudku Nejvyššího soudu a v napadeném rozsudku změnil prvostupňový rozsudek tak, že zamítl žalobu stěžovatelky na určení nepodmíněných a podmíněných pohledávek z bankovních záruk vůči úpadci v celkové výši zhruba 10.000.000 Kč ve formě odděleného uspokojení ze zpeněžení nemovitých zástav dle zástavní smlouvy mezi stěžovatelkou a úpadcem z roku 2005. Tyto pohledávky vznikly až po podání návrhu na konkurz na majetek úpadce a jejich oddělenému uspokojení brání moratorium dle § 14 odst. 1 písm. e) a f) ZKV. Nejvyšší soud dovolání stěžovatelky napadeným druhým rozsudkem odmítl s odkazem na svůj první rozsudek v řízení.

II. Argumentace stěžovatelky

9. Námitky stěžovatelka v rozsáhlé ústavní stížnosti rozděluje do tří okruhů.

10. Zaprvé má za to, že rozhodnutí obecných soudů porušila její právo na vlastnictví. To se totiž v souladu s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva a Ústavního soudu vztahuje i na budoucí pohledávky. U stěžovatelky se konkrétně jednalo o pohledávky za úpadcem z titulu plnění povinností z bankovních záruk ve prospěch beneficentů, které byly zajištěny zástavním právem. Zástavní právo je vlastnickému právu reálně nadřazeno (zástavce má přednost před vlastníkem), a proto musí být také odpovídajícím způsobem ústavně chráněno. Zajištění věřitelé získávají v konkurzu pozici tzv. oddělených věřitelů dle § 28 ZKV a tedy zároveň právo na uspokojení jejich pohledávek ze zpeněžení věci, práva nebo pohledávky, kterými byla pohledávka zajištěna. I právo na oddělené uspokojení musí být ústavněprávně chráněno.

11. Zadruhé Nejvyšší soud nesprávně vyložil akcesoritu zástavního práva. Ustanovení § 155 odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění tehdejších předpisů (dále jen jako „OZ-1964“), uvádí, že *„zástavním právem může být zajištěna i pohledávka, která má vzniknout v budoucnu, anebo pohledávka, jejíž vznik je závislý na splnění podmínky“*, dle § 157 odst. 1 OZ-1964 *„zástavní právo k nemovitým věcem vzniká vkladem do katastru nemovitostí“*. Jestliže proto Nejvyšší soud spojil vznik zástavního práva s okamžikem vzniku zajištěné pohledávky, postupoval *contra legem*. Skutečnost, že zástavní právo je jako právo akcesorické spjato s hlavním závazkem, neznamená, že k jeho vzniku nemůže dojít před vznikem hlavního závazku. Akcesoritu nelze aplikovat univerzálně u všech zajišťovacích institutů, zvláště když zákonná úprava předepisuje jiný

postup. Vyдалa-li stěžovatelka bankovní záruku zajišťující dlužníkovy (úpadcovy) budoucí závazky vůči třetí osobě, neměla již jako zajištěný věřitel žádnou kontrolu nad tím, zda a kdy bude z bankovní záruky dlužníkovu věřiteli plnit. Výklad Nejvyššího soudu zcela popírá zajišťovací funkci zástavního práva. Zmíněný přístup působí značné obtíže v hospodářském životě (zajištění budoucích pohledávek je v praxi běžným institutem), popírá se jím také zásada publicity veřejných seznamů (vklad zástavního práva do katastru nedává informaci o tom, zda dané právo na věci vázne).

12. Nejvyšší soud dovozuje, že právo na oddělené uspokojení ve smyslu § 28 ZKV vzniká k okamžiku vzniku oddělené pohledávky, a to bez jakéhokoliv zpětného účinku. Jinak vyjádřeno, vznik zástavního práva a právo na oddělené uspokojení vznikají k různým okamžikům. Vede to k absurdní situaci, kdy se vznik zástavního práva i okamžik vzniku práva na oddělené uspokojení rozpadá do celé řady okamžiků i přesto, že se jedná o jedno zástavní právo vzniklé ke stejné zástavě z titulu jedné zástavní smlouvy a na základě jednoho vkladu do katastru. Soudy svévolně a libovolně neaplikovaly kogentní normy zákonů a porušily princip vázanosti soudů zákonem. Stěžovatelka měla při svém obchodním rozhodnutí poskytnout dlužníkovi úvěr a bankovní záruky legitimní očekávání, že v souladu se zákonnými ustanoveními budou její pohledávky uspokojeny mimo konkurz i v rámci konkurzního řízení.

13. Zatřetí, soudy nižších stupňů po dvě desetiletí uznávaly praxi, že s věřiteli budoucích podmíněných pohledávek zajištěných zástavním právem zacházely jako s oddělenými věřiteli ve smyslu § 28 ZKV. Napadené rozsudky tuto dlouholetou praxi opustily, aniž by danou změnu náležitě odůvodnily. Kusý způsob odůvodnění rozhodnutí dovolacího i odvolacího soudu neodpovídá intenzitě zásahu do ústavních práv stěžovatelky ani závažných precedenčních důsledků rozhodnutí, v čehož důsledku bylo rovněž porušeno její právo na spravedlivý proces. Ačkoliv Nejvyšší soud svůj právní názor, že zástavní právo nevznikne bez vzniku zajištěné pohledávky, vydává za jednotný a v jeho judikatuře ustálený, stěžovatelka cituje řadu rozhodnutí, které dokazují výkladovou nejednotnost Nejvyššího soudu. Ten se při vydání napadených rozsudků odchýlil od rozhodovací praxe nižších soudů i své vlastní (minimálně např. ve vztahu k usnesení ze dne 21. 9. 2006, sp. zn. 29 Odo 1424/2005). Senát, který o věci rozhodoval, tak měl v souladu s § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, řízení přerušit a věc postoupit velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu. Toto senát neučinil, přestože uvedený požadavek ve svém dovolání stěžovatelka zmínila. Tím bylo porušeno stěžovatelčino právo na zákonného soudce.

III. Vyjádření účastníků

14. Na výzvu Ústavního soudu se k ústavní stížnosti vyjádřili účastníci řízení.

15. Vrchní soud v Olomouci odkázal na odůvodnění svého rozsudku, přičemž zdůraznil, že rozhodl v souladu se závěry přijatými dovolacím soudem. Ústavní stížnost považuje odvolací soud za nedůvodnou a navrhuje její zamítnutí. Vyjádření Nejvyššího soudu rovněž odkazuje na odůvodnění jeho druhého napadeného rozhodnutí, jakož i předchozího kasačního rozsudku v tomtéž řízení. Zároveň poukazuje na obsah usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2019, sen. zn. 29 NSČR 89/2017, podle kterého se závěry formulované v kasačním rozsudku uplatní i při výkladu § 248 odst. 2 insolvenčního zákona. Ústavní stížnost proti tomuto usnesení přitom Ústavní soud odmítl usnesením ze dne 3. 3. 2020, sp. zn. III. ÚS 2455/19. Z praktického hlediska Nejvyšší soud namítá, že pokud by byl akceptován právní názor stěžovatelky, ve svých důsledcích by v jakékoli fázi konkurzního nebo insolvenčního řízení bylo nutné revidovat již vydaná

(i pravomocná) rozhodnutí týkající se rozsahu uspokojení pohledávek zajištěných i nezajištěných věřitelů, a to v závislosti na okamžiku, ke kterému vznikne zajištěná pohledávka (tj. kdy bude stěžovatelka plnit z bankovní záruky).

16. Vedlejší účastníci se v určené lhůtě k ústavní stížnosti nevyjádřili ani nesdělili, že se vyjádřit nehodlají. Ústavní soud má proto v souladu s poskytnutým poučením za to, že se postavení vedlejších účastníků vzdali (§ 28 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, dále jen "zákon o Ústavním soudu").

17. Vyjádření odvolacího a dovolacího soudu zaslal Ústavní soud stěžovatelce k replice. Ta v reakci namítá, že Nejvyšší soud se pohybuje v kruhu, když konzistentnost své judikatury k otázce zakládá na původním kasačním rozhodnutí, které je předmětem této ústavní stížnosti. Výkladové otázky podústavního práva v usnesení sen. zn. 29 NSČR 89/2017 jsou vskutku obdobné, nicméně v aktuální věci je rozhodující právní úprava ZKV, nikoliv aktuální insolvenční zákon. Usnesení III. ÚS 2455/19 navíc na právní problém představený na desítkách stran této ústavní stížnosti reaguje naprosto nedostatečně jedinou větou, základní otázky zůstávají nezodpovězeny. Stěžovatelka nesouhlasí ani s tím, že by vyhovění ústavní stížnosti přineslo významné obtíže do konkurzních nebo insolvenčních řízení. Konečně stěžovatelka poukazuje na významný precedentní charakter rozhodnutí Ústavního soudu, ani přes snahu zákonodárce reagovat na problematiku judikatury Nejvyššího soudu nezmizely pochybnosti jí vyvolané a na úvěrovém trhu přetrvává právní nejistota, hrozící vyvolávat další a další právní spory.

IV. Splnění podmínek řízení

18. Ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 *a contrario* zákona o Ústavním soudu), byla podána včas (§ 72 odst. 3 zákona o Ústavním soudu) a splňuje i ostatní náležitosti vyžadované zákonem [§ 30 odst. 1, § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu].

19. Podle § 44 zákona o Ústavním soudu rozhodl Ústavní soud bez konání ústního jednání, protože od něj nebylo možno očekávat další objasnění věci.

V. Vlastní hodnocení Ústavního soudu

20. Ústavní soud mnohokrát zdůraznil, že je soudním orgánem ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy), který stojí mimo soustavu soudů (čl. 91 odst. 1 Ústavy) a vzhledem k tomu nelze řízení před ním považovat za další instanční přezkum v systému obecné justice. Jeho cílem v řízení o ústavní stížnosti je přezkoumat výhradně ústavnost soudních rozhodnutí, jakož i řízení, které jejich vydání předcházelo. Vzhledem k tomu platí, že vedení řízení, zjišťování a hodnocení skutkového stavu, výklad podústavního práva a jeho aplikace na jednotlivý případ přísluší obecným soudům a o zásahu Ústavního soudu do jejich rozhodovací činnosti lze uvažovat pouze za situace, kdy je rozhodování obecných soudů stíženo vadami, které mají za následek porušení ústavnosti. Materiálně lze vyjádřit pravomoc Ústavního soudu též tak, že je oprávněn napravovat toliko excesy obecných soudů [srov. např. náleze ze dne 4. 6. 2019, sp. zn. II. ÚS 996/18), všechna rozhodnutí jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>].

21. Ústavní úprava základních práv a svobod prozařuje celým právním řádem, a to včetně oblastí práva soukromého. Povinností orgánů veřejné moci je vykládat a aplikovat právo pohledem ochrany základních práv a svobod, což pro soudy výslovně vyplývá z čl. 4 Ústavy [srv. náleze ze dne 31. 8. 2015, sp. zn. II. ÚS 1287/14 (N 159/78 SbNU 401)]. Ve vztahu k výkladu a použití podústavního práva obecnými soudy lze za zmiňovaný

exces považovat nesprávné zohlednění dopadu některého ústavně zaručeného základního práva (svobody) na posuzovanou věc. Konkrétním příkladem vybočení je svévolný postup obecného soudu, spočívající typicky buď v nerespektování jednoznačně znějící kogentní normy, nebo ve zjevném a neodůvodněném porušení standardů výkladu, který odpovídá všeobecně uznávanému (doktrinálnímu) chápání dotčených právních institutů. Zásah do základního práva může nastat též v důsledku výkladu, který je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti (souhrnně srv. náleze ze dne 1. 6. 2020, sp. zn. II. ÚS 3854/19).

22. Ústavní soud po seznámení se s obsahem ústavní stížnosti, vyjádřeními účastníků a vyžádaným spisem dospěl k závěru, že postup a rozhodnutí odvolacího a dovolacího soudu (pro řízení zásadní změna nastala v prvním rozhodnutí Nejvyššího soudu, dále proto bude Ústavní soud označovat přezkoumávanou otázku pro zjednodušení též jako „právní názor Nejvyššího soudu“) vymezeným požadavkům nedostály. Ústavní stížnost je proto důvodná.

Va. Věcný přezkum právního názoru Nejvyššího soudu

Právo na oddělené uspokojení a ochrana vlastnického práva

23. Právo vlastnit majetek a pokojně jej užívat patří k nejdůležitějším základním právům a jeho ochrana je zaručena jak čl. 11 odst. 1 Listiny, tak čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě. Podle ustálené judikatury Evropského soudu pro lidská práva je pojem „majetek“ třeba vykládat tak, že může zahrnovat nejen existující majetek, ale i budoucí majetkové hodnoty včetně pohledávek, na jejichž základě může určitý subjekt tvrdit, že má přinejmenším „legitimní očekávání“ (*esperance légitime/legitimate expectation*) dosáhnout účinného užívání vlastnického práva (za všechny srov. rozsudek ze dne 18. 4. 2002, *Pressos Compania Naviera proti Belgii*, stížnost č. 49144/99). Tento přístup kontinuálně přejímá v četných rozhodnutích též Ústavní soud (např. náleze ze dne 29. 1. 2019, sp. zn. III. ÚS 3397/17), přičemž legitimní očekávání mj. vykládá jako nárok, který je individualizovatelný na základě právní úpravy (např. náleze ze dne 29. 11. 2016, sp. zn. III. ÚS 3493/15, N 225/83 SbNU 507).

24. Pohledávky z bankovních záruk spadají pod vymezené pojetí majetku, neboť naplňují podmínky legitimního očekávání a individualizovatelnosti nároku na základě právní úpravy. Bankovní záruky byly v předmětné době upraveny v obchodním zákoníku (z.č. č. 513/1991 Sb., ve znění tehdejších předpisů, dále jen jako „obchodní zákoník“) a dle jeho § 321 odst. 2 dlužník musel zaplatit bance to, co banka plnila dle své povinnosti ze záruční listiny vystavené v souladu se smlouvou uzavřenou s dlužníkem. Ve stávajícím případě tak není pochyb o tom, že (regresní) pohledávky stěžovatelky za úpadcem z důvodu plnění z bankovních záruk ve prospěch beneficentů byly dostatečně určité a měly zákonný podklad.

25. Předmětné pohledávky stěžovatelky byly zajištěny zástavním právem. Zástavní právo jako věcné právo k věci cizí bezesporu vyjadřuje majetkový zájem zástavního věřitele, který díky smluvnímu souhlasu vlastníka zástavy má při naplnění předem určených podmínek (neuspokojení pohledávky) právo na výtěžek ze zástavy i bez souhlasu vlastníka zástavy, stejně jako má ve vztahu k zástavě přednost před ostatními věřiteli jejího vlastníka. Obdobný přístup je uplatňován v konkurzním řízení. Jestliže věřitel zajistil svou pohledávku zástavním právem a řádně a včas ji uplatnil, účastní se konkurzního řízení v pozici tzv. odděleného věřitele (srv. § 28 ZKV) a má přednostní právo na (oddělené) uspokojení ze zastaveného majetku před jinými věřiteli dlužníka/úpadce. Ztráta postavení zajištěného věřitele a „přesun“ do pozice věřitele

nezajištěného s sebou logicky nese oslabení právní pozice a hrozbu bezprostřední majtkové ztráty. Ve výsledku proto řešení otázky, zda věřiteli náleží práva zajištěného věřitele, spadá do režimu vlastnického práva a s tím spojené ústavněprávní ochrany zaručené čl. 11 odst. 1 Listiny.

Reflexe jednotlivých kroků stěžovatelky a nespravedlivé důsledky právního názoru Nejvyššího soudu

26. Přezkoumávaný případ se jeví po všech stránkách extrémně komplexním: svědčí o tom délka soudního řízení (nyní přes 13 let) a rozsáhlost spisu, ústavní stížnost překvapuje délkou i právně technicistní terminologií. Ústavní soud je nicméně přesvědčen, že problematičnost napadených soudních rozhodnutí je relativně snadno odhalitelná v konfrontaci jednotlivých kroků stěžovatelky (tj. čeho hodlala dosáhnout v reálném světě, včetně relevantních zákonných ustanovení) s důsledky právního názoru Nejvyššího soudu.

27. Jeden ze základních kamenů podnikání stěžovatelky jako banky tvoří poskytování úvěrů. Různé druhy úvěrů v nemalé výši se rozhodla poskytnout též úpadci. Jednou z dohodnutých forem „spolupráce“ byly též bankovní záruky. Jak již bylo stručně rozvedeno, jde o standardní finanční nástroj, dle kterého banka (zde stěžovatelka) na základě smlouvy s příkazcem (zde úpadce) plní ve prospěch předem určených příjemců (beneficientů) předem (v záruční listině) domluvenou částku tehdy, pokud příkazce nesplní závazek vůči příjemci (srov. § 313 obchodního zákoníku). Banka ručí za závazek příkazce do výše částky a za podmínek stanovených v záruční listině a této své povinnosti se nemůže jednostranně zbavit (§ 316 odst. 1 obchodního zákoníku). Příkazce je povinen následně zpětně bance zaplatit to, co plnila beneficietům dle své povinnosti v záručních listinách (§ 321 odst. 2 obchodního zákoníku).

28. Stěžovatelka se jako řádný hospodář svou expozici vůči bankovním zárukám poskytnutým úpadci rozhodla zajistit a uzavřela s ním zástavní smlouvu k nemovitostem ve vlastnictví úpadce. Spoléhala přitom na to, že zákonná úprava výslovně umožňovala zajistit zástavním právem i pohledávku vzniklou v budoucnu, potažmo pohledávku, jejíž vznik je závislý na splnění podmínky (§ 155 odst. 3 OZ-1964). Toto zástavní právo vzniklo vkladem do katastru nemovitostí (§ 157 odst. 1 OZ-1964) s příslušnými právními účinky (§ 2 odst. 3 zákona č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve znění tehdejších předpisů). Záměrem stěžovatelky pochopitelně bylo dosáhnout uspokojení ze zástavy v případě, pokud by úpadce jako příkazce nesplnil svou povinnost vrátit stěžovatelce to, co plnila beneficietům na základě záručních listin.

29. Po více než roce od podepsání příslušných smluv a vkladu zástavního práva do katastru nemovitostí byl na úpadce prohlášen konkurz. Stěžovatelka přihlásila do konkurzu své pohledávky vůči úpadci, a to včetně pohledávek z (ještě nerealizovaných) bankovních záruk (přihlášení podmíněných pohledávek výslovně připouští § 20 odst. 4 ZKV). Zároveň nárokovala právo na oddělené uspokojení, neboť dané pohledávky byly zajištěny zástavním právem (§ 28 odst. 1 ZKV). S postupujícím časem někteří obchodní partneři úpadce, kteří byli zároveň beneficiety z bankovních záruk, uplatnili u stěžovatelky požadavek na plnění v souladu se záručními listinami, neboť úpadce vůči nim nesplnil své závazky. Stěžovatelka své povinnosti z bankovních záruk splnila a dohodnuté finanční plnění beneficietům poskytla. Jinou možnost ostatně ani neměla, institut bankovních záruk není konkurzem příkazce nijak dotčen (§ 316 odst. 1 obchodního zákoníku). Jelikož úpadce (příkazce) z důvodu konkurzu nemohl proplacení záruk zpětně stěžovatelce uhradit, očekávala, že uspokojí (nyní již „reálně existující“)

pohledávky vůči němu v konkurzu, z důvodu zajištění zástavou pak v pozici odděleného věřitele. V tomto jí původně vyšly vstříc i prvostupňový a odvolací soud ve svém prvním rozhodnutí.

30. Rozhodnutím Nejvyššího soudu však bylo stěžovatelce právo na oddělené uspokojení odepřeno. Jak přitom Ústavní soud právě předestřel, stěžovatelka postupovala v souladu se zákonnými ustanoveními a její jednání mělo racionální ekonomický základ: úpadci poskytla bankovní záruky, jasně definovaný rozsah úvěru si zajistila zástavním právem a poté, co byl na úpadce prohlášen konkurz a ten tak nebyl schopen dodržet své závazky vůči obchodním partnerům, jim plnila jako beneficentům z bankovních záruk. Přesně k tomuto účelu bankovní záruky slouží – aby dávaly jistotu stranám obchodního styku, pokud se jedna z nich ocitne v problémech. Stěžovatelka tedy zcela legitimně očekávala, že bude uspokojena v konkurzu jako oddělený věřitel. Důsledky právního názoru Nejvyššího soudu tak vůči ní nelze kvalifikovat jinak než jako extrémně nespravedlivé. V obecné rovině je otázkou, k čemu by vlastně institut bankovních záruk za takových podmínek sloužil. Pro banku by nedávalo smysl nabízet (zákonem vymezený!) produkt, u kterého by ani při nejvyšší možné preventivní obezřetnosti neměla šanci v případě konkurzu příkazce získat poskytnuté finanční prostředky zpět.

Svévole ve výkladu podústavního práva Nejvyšším soudem

31. Nespravedlivé praktické důsledky právního názoru Nejvyššího soudu samy o sobě neznamenají jejich protiústavnost, pokud by obecný soud měl k takovému postupu legitimní důvod. Ten může spočívat například v ústavně souladném výkladu podústavního práva nebo ochraně jiných základních práv. Bohužel Ústavní soud v tomto případě naplnění takových okolností neshledal. Ve vztahu k ochraně základních práv jiných subjektů Nejvyšší soud žádné argumenty nepředkládá a lze tak mít za to, že jiné základní právo (např. úpadce či ostatních věřitelů úpadce) svým právním názorem vůbec chránit nezamýšlel a o situaci vyžadující poměrování kolidujících základních práv tudíž nešlo. Povinností dovolacího soudu v takovém případě tím spíše bylo šetřit podstatu a smysl omezovaných základních práv stěžovatelky (čl. 4 odst. 4 Listiny). Dané maximy se měl držet též při výkladu podústavního práva (viz také shora citované obecné zásady).

32. Východiskem právního názoru Nejvyššího soudu je důraz na akcesoritu zástavního práva. Pokud má pohledávka vzniknout v budoucnu nebo je vznik pohledávky závislý na splnění podmínky, pak se akcesorita zástavního práva projeví tak, že zástavní právo se bude vztahovat jen k takové pohledávce, která skutečně vznikla. Zopakováno a shrnuto: nevznikne-li (zastavená) pohledávka, není zde ani zástavní právo, byť bylo vloženo do katastru nemovitostí.

33. Ústavní soud považuje výklad dané právní otázky Nejvyšším soudem za zjednodušující. Pro přezkoumávané řízení aplikovatelný § 155 odst. 3 OZ-1964 jednoznačně umožňoval zřídit zástavní právo i k budoucí pohledávce či pohledávce závislé na splnění podmínky. Zákon pro tuto situaci nestanovil žádný zvláštní okamžik vzniku, tedy i zástavní právo k nemovitým věcem vzniklo zápisem do katastru nemovitostí (viz výše). Přestože obecně existuje závislost zástavního práva na zajišťované pohledávce, zásada akcesority je modifikována právě při zajištění budoucí pohledávky. Zástavní právo vznikne „tradičním“ způsobem (tj. zápisem do katastru nemovitostí), poté nabude tzv. zajišťovací (ochrannou) funkci. Zástavní právo nemá v tu chvíli význam ve smyslu možnosti se uspokojit ze zpeněžené zástavy, slouží výhradně k zaručení postavení zajištěného věřitele a pořadí uspokojení, a to do výše (dostatečně právně určené) potenciální pohledávky. Teprve poté, co zajištěná pohledávka není řádně a včas splněna, tedy vznikne a dospěje a zástavní věřitel toto prokáže, zástavní právo naplní

těž svou druhou, uhrazovací funkci. Z toho plyne, že i při zajištění budoucí pohledávky je zástavní právo existující a přítomné již od počátku (tak již Sedláček, Jaromír, Rouček, František. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl druhý*. Praha: V. Linhart, 1935, s. 642; z novější literatury Vymazal, Lukáš. *Zástavní právo v novém občanském zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 113-118).

34. V aktuální věci má výklad zástavního práva Nejvyšším soudem přímý dopad na postavení stěžovatelky, neboť ovlivnil její možnost nabýt právo na oddělené uspokojení v konkurzním řízení úpadce. Jelikož (některé) stěžovatelčiny pohledávky z bankovních záruk vůči úpadci dospěly a vznikly po zahájení konkurzu, teprve tehdy dle Nejvyššího soudu rovněž vzniklo zajištění předmětných pohledávek. Dovolací soud následně aplikoval ustanovení § 14 odst. 1 písm. e) a f) ZKV, dle kterých na oddělené uspokojení nemohou dosáhnout věřitelé, jejichž zajištění vzniklo v době dvou měsíců před počátkem konkurzu či po jeho zahájení. Toto pravidlo dopadlo rovněž na stěžovatelku. Reálně to vedlo k tomu, že Nejvyšší soud smíšením zajišťovací a uhrazovací funkce zástavního práva prakticky vymazal účinky první z nich a zapříčinil již obšírně diskutovanou absurdní situaci, kdy stěžovatelce s právně i fakticky určitými (podmíněnými) pohledávkami zajištěnými zastavenými nemovitostmi bylo v konečném důsledku upřeno též využití uhrazovací funkce zástavního práva.

Nepřímé argumenty proti právnímu názoru Nejvyššího soudu

35. Zahraniční právní úpravy a praxe tamějších soudů samozřejmě nejsou pro české prostředí závazné, nicméně pokud řeší obdobné otázky, je vhodné k situaci v rozvinutých zemích s podobnými právními systémy přinejmenším přihlídnout. Ostatně i zdejší soud dospěl k závěru, že při výkladu a aplikaci (českých) právních předpisů je v nich třeba nalézat rovněž zásady uznávané demokratickými právními státy [srov. náleze ze dne 7. 5. 2009, sp. zn. I. ÚS 523/07 (N 113/53 SbNU 409)]. Odborná literatura (Arabasz, Jindřich, Boguský, Pavel. Akcesorita zajištění dle Nejvyššího soudu – z dobrého sluhy zlým pánem. *Právní rozhledy*, 2016, č. 5, s. 159-161) poskytuje srovnání přístupu v šesti státech EU (Německo, Francie, Nizozemsko, Polsko, Itálie, Lucembursko). Ve všech z nich zákon umožňuje zřízení zástavního práva k budoucím pohledávkám, přičemž dané zástavní právo vzniká okamžitě jeho zřízením. Na rozdíl od právního názoru Nejvyššího soudu se ale všude uplatňuje praxe, že i pokud je zajištěná pohledávka závislá na podmínce, k jejímuž splnění dojde až po zahájení konkurzního nebo insolvenčního řízení, stále je považována za pohledávku zajištěnou, tj. je zachována zajišťovací funkce zástavního práva. Zatímco v některých případech toto řešení plyne přímo ze zákonné úpravy, jinde k jeho aplikaci dochází na základě rozhodnutí soudů při prakticky shodném právním půdorysu jako v České republice (srov. v Německu rozhodnutí Spolkového soudního dvora ze dne 13. 3. 2008, sp. zn. IX ZR 14/07, dostupné na <https://bit.ly/3eEzSXj>).

36. Použití a přesvědčivost odkazu na záměr (úmysl) zákonodárce při interpretaci zákona (subjektivně historický výklad) je v právní doktríně velmi diskutovanou problematikou (shrnutí viz Melzer, Filip. *Metodologie nalézání práva: Úvod do právní argumentace*. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 82-84). Ústavní soud nicméně tuto výkladovou metodu běžně aplikuje, typicky úmysl zákonodárce zjišťuje z obsahu důvodových zpráv k zákonům nebo parlamentních vystoupení při projednávání návrhů zákonů [srov. již stanovisko pléna ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. Pl. ÚS-st 1/96, (ST 1/9 SbNU 471)]. Zároveň však platí, že jde o spíše pomocné vodítko k interpretaci zákona, zejména proto, že záměr zákonodárce není mnohdy jednoznačně rekonstruovatelný [náleze ze dne 14. 6. 2016, sp.

zn. Pl. ÚS 7/15 (N 110/81 SbNU 729)]. V přezkoumávaném řízení záměr zákonodárce nehrál žádnou roli, tento prvek se ale stal relevantním v jiné souvislosti. Došlo totiž k dosti zřídka viděné situaci, kdy zákonodárce reagoval na konkrétní soudní rozhodnutí. Tuto reakci „vyprovokoval“ právě v tomto řízení napadený první rozsudek Nejvyššího soudu. V rámci projednávání novely insolvenčního zákona v ústavně právním výboru Poslanecké sněmovny v roce 2016 byla do jeho § 167 odst. 1 přidána následující věta: „*To platí obdobně pro věřitele podmíněných pohledávek nebo pohledávek budoucích, k jejichž zajištění byla zastavena věc, právo, pohledávka nebo jiná majetková hodnota nebo zřízeno jiné zajištění uvedené v §2, písm. g) tohoto zákona*“. Zákonodárce tímto novelizačním bodem (publikovaném v novele č. 64/2017 Sb.) mezi zajištěné věřitele zařadil i držitele podmíněných či budoucích pohledávek, pokud své pohledávky příslušným způsobem zajistili. Jak plyne z důvodové zprávy k pozměňovacímu návrhu, zákonodárce považoval právní názor Nejvyššího soudu za vadný a neodpovídající tehdejšímu právnímu rámci, novelou proto usiloval o změnu odmítaného výkladu a zvýšení právní jistoty (srov. usnesení č. 261 ústavně právního výboru ze 74. schůze, 6. října 2016, dostupné na <https://bit.ly/2U78mIL>). Ústavní soud si je vědom, že diskutovaná právní úprava nebyla v době rozhodování Nejvyššího soudu účinná (týká se nakonec insolvenčního zákona, nikoliv ZKV) a tak se na stávající případ nemůže aplikovat, na druhou stranu takto *ex post* výslovně projevená vůle zákonodárce přinejmenším dokresluje míru obav z dopadů právního názoru dovolacího soudu.

Hrozba nestability konkurzního řízení

37. Ve vyjádření k ústavní stížnosti Nejvyšší soud namítá, že by změna právního názoru dovolacího soudu vedla k nestabilitě rozhodnutí týkajících se uspokojení zajištěných a nezajištěných věřitelů v konkurzním řízení. Nejvyšší soud blíže nerozvádí, kterých konkrétních situací by se to mělo týkat. V konečném důsledku totiž „nestabilitu“ konkurzního řízení přináší existence jakékoliv podmíněné pohledávky. Jinak řečeno, ani udržení právního názoru dovolacího soudu týkajícího se vzniku zástavního práva by nezajistilo neměnnost poměrů uspokojení věřitelů, neboť ten by se budoucím vznikem (zajištěné) pohledávky modifikoval (byť jen pro okruh nezajištěných věřitelů). Vzhledem k tomu se lze domnívat, že Nejvyšší soud míří spíše na pozici zajištěných věřitelů. Odmítnutím právního názoru Nejvyššího soudu ve vztahu k nim změna nastane – konkrétně například při vydání výtěžku zpeněžení zajištěnému věřiteli (§ 28 ZKV), potažmo rozhodnutí o částečném rozvrhu (§ 30 odst. 3 ZKV). Ani v tomto zúženém pojetí ale argument Nejvyššího soudu nemůže obstát. Zprv musí být zajištěné podmíněné pohledávky (tj. i regresní pohledávka poskytovatele bankovní záruky, jejíž plnění teprve beneficiant využije), stejně jako všechny jiné pohledávky, řádně do konkurzu přihlášeny ve stanovené lhůtě. Konkurzní správce o jejich povaze tedy bude podrobně informován. Rozhodnutí uváděná výše jsou vždy učiněna soudem na základě návrhu konkurzního správce, hrozba jejich „předčasnosti“ spojená s pozdější revizí tak je minimalizována. Zadruhé, určitá míra nejistoty je nedílnou součástí konkurzního řízení a stav výše a pořadí přihlášených pohledávek se mnohdy v čase mění, kromě podmíněných pohledávek to mohou způsobit například incidenční spory. Že výsledky přezkumu zajištěných pohledávek nemusejí být v dalším průběhu konkurzního řízení neměnné, uznává (včetně konkrétních příkladů) nakonec sám Nejvyšší soud (srov. citované usnesení sp. zn. 29 NSCR 89/2017). Lze tak uzavřít, že přestože aktuální právní názor Ústavního soudu k zajištění podmíněných pohledávek může vést ke změnám v konkurzním řízení, půjde o situace, které nastávají i jinak zcela běžně a zúčastněné subjekty včetně obecných soudů se s nimi bez potíží vypořádávají.

Vypořádání argumentace Ústavního soudu z usnesení sp. zn. III. ÚS 2455/19

38. Nejvyšší soud ve své replice poukazuje na usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2455/19 a dovozuje, že v něm zdejší soud neshledal jeho judikurní přístup protiústavním. Je potřebné připomenout, že v uvedené věci bylo logicky přezkoumávalo jiné konkrétní rozhodnutí Nejvyššího soudu (sen. zn. 29 NSČR 89/2017), řízení před obecnými soudy se navíc řídilo úpravou insolvenčního zákona. Bez ohledu na tyto rozdíly vnímá Ústavní soud povinnost se s citovaným usnesením vypořádat. Uznává totiž, že citovaná věc je pro stávající řízení nanejvýš relevantní, neboť skutkově šlo o v podstatě shodnou situaci a Nejvyšší soud svůj právní názor výslovně založil na závěrech z usnesení sp. zn. 29 Cdo 4340/2011.

39. Lze pokládat za notorietu, že Ústavní soud při vydání nálezu není formálně vázán svými předchozími usneseními, to však nemění nic na tom, že by měl reagovat na jejich nosné důvody. Ústavní soud v usnesení sp. zn. III. ÚS 2455/19 zjevnou neopodstatněnost ústavní stížnosti založil na dvou argumentech. První můžeme nazvat procesním. Zdůraznil, že Nejvyšší soud při vydání usnesení sp. zn. 29 NSČR 89/2017 postupoval v souladu se svou předchozí judikaturou, a proto nemohl poškodit právo (tehdejší) stěžovatelky na spravedlivý proces. Tento důvod se ve vztahu k aktuálnímu řízení samozřejmě neuplatní, neboť jak již bylo upozorněno výše, onou předchozí judikaturou byl právě rozsudek, který je nyní přezkoumáván. Ústavní soud se nicméně v usnesení sp. zn. III. ÚS 2455/19 rovněž věcně vyjádřil k jádru problému (akcesoritě zástavního práva). Toto odůvodnění ale sestávalo z jednoho odstavce, ve kterém Ústavní soud v zásadě pouze stručně uvedl, že logickým výkladem je možné vznik zástavního práva navázat pouze na existenci pohledávky (srov. bod 16 citovaného usnesení). Podrobnější rozbor problematiky bohužel chyběl, nebyly ani nijak konkrétněji vypořádány námitky (tehdejší) stěžovatelky (srov. k tomu přitom jejich detailní přehled v bodu 8 citovaného usnesení). Ústavní soud je přesvědčen, že výše poskytnuté odůvodnění nálezu přesvědčivě vysvětluje, proč se odchýlil od závěrů vyjádřených v usnesení sp. zn. III. ÚS 2455/19.

V b) Zhodnocení dalších námitek stěžovatelky

40. Stěžovatelka kromě věcných námitek poukazuje rovněž na některá pochybení procesního charakteru v řízení před obecnými soudy. Ústavní soud si je vědom, že přezkum procesních námitek by měl mít v obecné rovině přednost před věcným zhodnocením, i z důvodu procesní ekonomie (viz délka aktuálního sporu) ale přistoupil rovnou k věcnému přezkumu napadených rozhodnutí. Dále uvedené námitky je tak možné zhodnotit toliko stručně.

41. Právní názor Nejvyššího soudu změnil více než dvě desítky let trvající soudní praxi, dle které bylo s věřiteli budoucích pohledávek zajištěných zástavním právem zacházeno jako s oddělenými věřiteli. Ač ustálenost judikatury patří k základním kamenům právního státu a posiluje právní jistotu, neznamená to, že by v případě naplnění legitimních důvodů nemohlo dojít k její změně. Nejvyšší soud došel ve svém prvním rozsudku k závěru, že předmětnou otázku ještě ve své rozhodovací činnosti neřešil. Za takových podmínek nedošlo k porušení základních práv stěžovatelky jenom proto, že by se nadřízený soud odlišil od dosud zastávaného (třeba i dlouhodobého) právního názoru soudů nižšího stupně. Jeho povinností je však změnu judikatury náležitě odůvodnit. Ústavní soud nesdílí stěžovatelčin pohled, že dovolací soud svá rozhodnutí neodůvodnil vůbec. Podpůrnou argumentaci pro svůj právní názor poskytl, je však pravdou, že ji lze považovat za obsahově zcela nedostatečnou. Základ tvrzení dovolacího soudu byl v podstatě založen pouze na tezi o (absolutní) akcesoritě zástavního práva, ta přitom

nebyla podpořena zákonnou úpravou ani doktrínou. Nejvyšší soud se také nijak nevymezil proti důkladné argumentaci stěžovatelky v jejím dovolání.

42. Značná část ústavní stížnosti a v příloze dodaný „sborník judikatury“ přibližují údajně roztržitěnou rozhodovací praxi Nejvyššího soudu k otázce vzniku zástavního práva a jeho vztahu k zajištěným budoucím nebo podmíněným pohledávkám. Dle stěžovatelky rozpory vyžadovaly, aby senát Nejvyššího soudu v aktuálním řízení věc postoupil k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia. O totéž také stěžovatelka výslovně žádala v dovolání, Nejvyšší soud na požadavek nijak výslovně nereflektoval, zopakoval svůj přístup z prvního kola řízení a tvrzení o nerozpornosti judikatury označil za nesprávné.

43. Ústavní soud považuje posouzení důvodnosti obou námitek za nadbytečné. Jelikož se napadený právní názor již stal součástí ustálené judikatury dovolacího soudu, nelze realisticky očekávat změnu postoje Nejvyššího soudu, pokud by důvodem pro zrušení byla pouze předchozí procesní pochybení v řízení. To platí jak ve vztahu k nedostatečnému odůvodnění přezkoumávaných rozhodnutí, tak i u porušení práva na zákonného soudce z důvodu nepostoupení věci velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia. Stručně vyjádřeno, pokud již Ústavní soud přistoupil k věcnému přezkumu rozhodnutí a zrušil je kvůli obsahovým nedostatkům, bylo by „další“ zrušení rozhodnutí a pokyn ke změně zákonného soudce či zlepšení odůvodnění pouze procesním formalismem.

VI. Závěr

44. V obecných východiscích přezkumu Ústavní soud předestřel podmínky, za kterých lze výklad podústavního práva pokládat za protiústavní. Nejvyšší soud i právním názorem dovolacího soudu vázaný odvolací soud se v tomto směru dopustily několika shora uvedených pochybení: jejich rozhodnutí lze pokládat za extrémně nespravedlivá (praktické dopady na stěžovatelku ve vztahu k legitimnímu očekávání), nerespektující kogentní zákonné normy (možnost zajištění podmíněných pohledávek zástavním právem) a zjevně porušující standardy výkladu dotčených právních institutů uznávaných v doktríně (odlišení funkcí zástavního práva). Oba obecné soudy proto nenaplnily svou základní povinnost – chránit podstatu a smysl základních práv stěžovatelky, konkrétně práva vlastnického. Svým postupem tak rovněž porušily její právo na spravedlivý proces.

45. Ústavní soud proto vyhověl ústavní stížnosti podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu a napadená rozhodnutí odvolacího a dovolacího soudu zrušil [§ 82 odst. 3 písm. a) téhož zákona]. Obecné soudy budou v (pokračujícím) řízení vázány právními názory vyslovenými v tomto nálezu (čl. 89 odst. 2 Ústavy).

P o u č e n í : Proti nálezu Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 30. listopadu 2020

Vladimír Sládeček
předseda senátu